

Zondag 2 februari 2025
vierde zondag na Epifanie

Lezing uit het eerste testament: 1 Koningen 3,16-28

Lied: 'Geef, Heer, de koning uwe rechten' – lied 72,1+6

Evangelielezing: Lukas 4,21-30

Lied of acclamatie: 'Ere zij de Vader en de Zoon' – lied 195

Overweging

Wat is goed leiderschap?

Hoe ga je met elkaar om? Hoe doe je dat op een goede manier – een manier waar God bij zou kunnen glimlachen?

Het is niet alleen een vraag voor kerkenraadsleden. Voor Henry en Nanno en de anderen die hier in processie binnen zijn gekomen. Het is natuurlijk een vraag voor ons allemaal. Je hebt ermee te maken als je kinderen hebt. Als je kleinkinderen hebt. Als je in een vereniging meedoet. Eigenlijk in ieder contact met een groep anderen – of soms ook met één ander. Het zijn eigenlijk twee verschillende vragen. De ene is: hoe geef je op een goede manier leiding? De tweede is: hoe doe je op een goede manier mee? Beide vragen zijn voor jullie van belang, Nanno en Henry. Ze lopen door elkaar heen. Want we hebben geen top-down structuur. Er is niet een kerkenraad die alles bepaalt terwijl anderen de plannen uitvoeren. De kerkenraad houdt enkel de lijntjes bij elkaar en probeert het overzicht te bewaren. En stuurt slechts bij wanneer dat echt nodig is. Alle verschillende groepen in de Eshofgemeente hebben hun eigen verantwoordelijkheid voor wat ze doen. Ze gaan hun eigen gang. Maken hun plannen en voeren ze uit. Kerkenraadsleden zijn daardoor evenzeer deelnemers als leiders.

Over bijsturen wanneer dat nodig is gaat het verhaal over Salomo.

Het is zo bekend, dat het een spreekwoord is geworden: een salomonsoordeel. Volgens Van Dale: een 'wijze, spitsvondige uitspraak in een moeilijk geschil'. Het kan trouwens ook een 'volstrekt willekeurig oordeel' zijn. Maar die verklaring lijkt ver af te staan van het verhaal over Salomo.

De naam van Salomo wordt in het verhaal niet genoemd. Het gaat over 'de koning'. Maar het zal niet voor niets tussen de verhalen over Salomo zijn opgenomen.

Over twee vrouwen gaat het. Hoeren worden ze genoemd. Dat is een vervelend woord. Mogelijk worden ze zo genoemd omdat er geen mannen in beeld zijn.

De twee vrouwen bevechten elkaar op leven en dood. Erger nog: ze bevechten elkaar op het leven en de dood van hun pasgeboren kinderen. Dat is zo triest. Het laat zien dat er van zusterschap geen sprake is. Dat er meedogenloze concurrentie is. Een hardheid die we denken te zien in ónze tijd – maar die van alle tijden is. Het oordeel dat de koning velt, maakt die hardheid nog eens extra duidelijk. Het levende kind wordt in tweeën gesneden – zo ongeveer het ergste wat je je kunt voorstellen. Het is de uiterste consequentie van het ontbreken van de zusterschap. Met als gevolg dat niemand meer een zoon heeft. Er is geen toekomst. Het zwaard beslecht het pleit.

Het is de angst van veel mensen. Dat we de verbondenheid met elkaar kwijt raken. Dat polarisatie gewapende conflicten tot gevolg zal hebben. Zeker met een man als Trump in het Witte Huis. Deze week las ik een scherpe typering van hem: zelfingenomen, rebels, charismatisch, polariserend, onberekenbaar, protserig en seksbelust. Een goede leider...?

Wat is goed leiderschap?

Hoe ga je goed met elkaar om?

Ben de Graaf plaatste de afgelopen week een blog met als titel: 'de zachte krachten zullen zeker winnen'. Hij vertelt daarin over Michelle van Tongerloo. Ze is arts en journalist. Als arts struint ze regelmatig straten en viaducten in Rotterdam af, op zoek naar zieke 'afvallers van de maatschappij'. Ze vertelt dat ze niet religieus is, maar dat ze haar leven en werk wel bekijkt vanuit twee christelijke kernwaarden: barmhartigheid en naastenliefde.

Ben voegt er zelf graag een woord aan toe: zachtmoedig. Omdat er moed voor nodig is om zacht te zijn. "Al weet ik natuurlijk ook dat zachtheid niet altijd werkt," schrijft hij ook. "De Chinese filosoof Lao-Tse zei 6 eeuwen voor Christus al: *ware woorden zijn niet mooi, mooie woorden zijn niet waar*. Een misstand benoemen kan niet altijd met fluwelen woorden en mooie praatjes moet je wantrouwen. Maar nu loopt de temperatuur van het maatschappelijk debat al op bij de verkiezing van het Woord van het Jaar."

Het is de moeder van de nog levende baby die zachtmoedig en barmhartig durft te zijn. 'Haar buik roerde zich om haar zoon' (3,26), staat er. Het woord 'buik' betekent 'baarmoeder', en tegelijk 'barmhartigheid'. "Geef aan haar het levende kind,

maar doodt, doodt het niet!” roept ze uit.
Haar woorden worden door de koning overgenomen.
Maar met precies het tegenovergestelde resultaat. De vrouw die bereid was afstand te doen van haar zoon wordt ‘zijn moeder’ genoemd. “Geef het levende kind aan háár, want zij is zijn moeder.”

Zo wordt Salomo’s gebed verhoord. Hij had gebeden: “Schenk uw dienaar een opmerkelijke geest, zodat ik uw volk kan besturen en onderscheid kan maken tussen goed en kwaad.” En hij merkt het op, dat wat belangrijk is: de barmhartigheid van die ene moeder.

De temperatuur loopt op bij de verkiezing van het Woord van het Jaar – en ook bij de woorden van Jezus in de synagoge van Nazareth. Er lijkt maar weinig voor nodig te zijn. Het wonderlijke is dat de aanwezigen eerst nog vol lof zijn. Jezus is op de stoel van de redenaar gaan zitten na het lezen van de boekrol. Veel hoeft hij niet te zeggen, ze zijn al snel verwonderd dat hij zulke woorden spreekt. En ze zeggen tegen elkaar: ‘dat is toch de zoon van Jozef?’

En dan – dan slaat de stemming om.

Komt het doordat ze denken: doe eens gewoon jij, je bent maar de zoon van Jozef de timmerman?
Komt het doordat Jezus zegt dat geen enkele profeet in zijn vaderstad welkom is?

Jezus wijdt wel erg uit over het negatieve. Hoe Elia niet naar de hongerende weduwen in Israël werd gestuurd, maar naar een weduwe in het buitenland. Hoe Elisa niet zijn volksgenoten van huidvraat genas, maar wel de vreemdeling Naäman. Het deugt allemaal niet erg in het eigen land.

Jezus’ woorden doen me denken aan wat de linkse politiek verweten wordt. Jullie komen teveel met van alles wat er níet meer mag. Niet meer vliegen. Weinig warm water gebruiken. Geen vlees meer eten. Zet de verwarming laag. Gebruik geen airconditioning. Laat die open haard uit. Kom nou eens met een bemoedigende en positieve boodschap!

Zo lijkt ook Jezus, daar in de synagoge, alleen te kunnen zeggen dat hij niet welkom is in zijn eigen stad. Maar valt er dan niets constructiefs te zeggen? Iets waar we wat mee kunnen? Iets wat ons helpt om dingen anders aan te pakken? Iets waar we moed van krijgen en blij van worden? Iets wat deugt, in plaats van alleen die nadruk op wat er niet deugt?

Wat is goed leiderschap?

Hoe ga je goed met elkaar om?

Ik denk aan de waarden van Michelle van Tongerlo: barmhartigheid en naastenliefde. Aan de waarde die Ben de Graaf toevoegde: zachtmoedigheid.

Bij de beide verhalen van vandaag denk ik ook aan de waarde verbondenheid.

Er is geen verbondenheid tussen de twee vrouwen. Er is geen verbondenheid tussen Jezus en de mensen in zijn vaderstad. Waar die ontbreekt, loopt de toekomst dood. Waar die ontbreekt, wordt het gevaar van gewelddadige ‘oplossingen’ groot.

Ik denk aan hoe het anders kan. Zoals vrijdagavond bij het Welkom rondom Tafels. Waar mensen over cultuurgrenzen heen verbinding zoeken met elkaar. Een uitdaging, zeker wanneer er taalbarrières zijn. Want hoe kom je verder dan steeds dezelfde vragen als: waar kom je vandaan? en: wat doe je voor werk?

En toch was het opnieuw een mooie avond. De sfeer wordt steeds lossier. De kinderen voelen zich thuis in de Eshof en bij Richard die spellen met ze doet en bij Anne die hen leert dansen.

Er zijn mensen die bij elkaar in de straat wonen en dezelfde oorsprong hebben en elkaar nog nooit eerder hebben gezien. Er zijn anderen die dezelfde taal spreken, elkaar bij het eten ontmoeten en telefoonnummers uitwisselen.

En dan is daar ineens Ramsus. Ali en Burçin waren hem tegengekomen op de markt, ook voor hen een vreemdeling, en zeiden: 'kom je ook eten vanavond?' Hij spreekt makkelijk mensen aan en heeft talloze vragen. Hij blijkt een ligfietsfanaat en is aardig eenzaam. Ik hoop hem nog eens tegen te komen. Hij weet dat we hier elke zondag om 10 uur open zijn.

Zullen die zachte krachten het winnen? We geloven wel dat ze belangrijk zijn als we goed met elkaar om willen gaan. Maar zijn ze voldoende voor goed leiderschap? Het verhaal over Jezus geeft hoop. Woedende stadsgenoten willen hem in de afgrond duwen. Maar, schrijft Lucas, hij liep midden tussen hen door en vertrok. Letterlijk: hij ging door op zijn weg. Want het rijk van God gist in de wereld. Ondanks een menigte van tegenkrachten. De zachte krachten van God zijn niet te stoppen.

Muziek: Felix Mendelssohn, Sonate VI – Vater unser im Himmelreich

Lied: ‘Neem mijn leven, laat het, Heer’: lied 912